

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Zulke uitspraken in de Bijbel over ‘echtbreuk’ komen op de één of andere manier altijd akelig dichtbij. Geven een wat ongemakkelijk gevoel. Ze komen misschien té dicht op onze huid, hebben iets bemoeizuchtigs.

Misschien juist omdat zovelen van ons de pijnlijke ervaringen van ‘echtbreuk’ met zich meedragen. Dat je het zelf hebt meegemaakt, dat je relatie stuk liep. Dat je je kinderen moest vertellen dat hun papa en mama uit elkaar gingen.

Misschien heb je het zelf als kind meegemaakt, die verwarrende situatie van gescheiden ouders. Met alle emoties rond je loyaliteit, dat er aan je getrokken wordt en moet kiezen.

Misschien zijn het je kinderen van wie je de relatie hebt zien stuk lopen, waarbij je je onmachtig voelde, teleurgesteld. (Soms opgelucht...).

Misschien heb je nog ervaren - in een heel andere tijd, toen het nog zo’n taboe was - de schande en de uitsluiting, het gefluister en het nawijzen, bijna niet meer voor te stellen in onze dagen.

Ook in de kerk, met een hoge huwelijksmoraal, tot en met zelfs openbare en vernederende terechtwijzingen aan toe. Alles, de moraal en de leer, was gericht op het tegengaan van die grote ongewenstheid die echtscheiding heette. Met harde áf- en terechtwijzingen.

Gaandeweg is de kijk hierop veranderd. Maar dat ongemak - wanneer we het zoals vandaag weer eens expliciet “gezegd krijgen” - dat ongemak blijft. Zeker als Jezus zélf de wetten van het ‘Oude Testament’ ook nog schijnt aan te scherpen.

Onze kijk is veranderd. Ik bedoel níét: ‘we hebben de moraal veranderd’. Nee, we hebben ontzettend veel meer oog gekregen - althans waar het echtscheidingen betreft - voor wat mensen beweegt. Voor wát er in een huwelijk mis kan gaan, hoe mensen zich in elkaar vergist kunnen hebben. Hoe het soms wérkelijk niet meer uit te houden is. Hoe mensen uit elkaar zijn gegroeid en elkaar niet meer kunnen bereiken.

Dat heeft denk ik gemaakt dat er minder met vingertjes wordt gezwaaid en dat kerk én samenleving het huwelijk niet meer als een ijzeren band aan mensen opdringen.

Gek dat dat zo lang heeft geduurd, wanneer je bedenkt dat het Jezus zélf is, in het Johannesevangelie, die de moraalridders die een vrouw willen stenigen vanwege ‘overspel’ zozeer aan het denken zet, dat ze van hun dodelijke voornemen áfzien. ‘Wie zonder zonde is werpe de eerste steen’, zegt hij. En bagatelliseert daarmee niet wat er fout kan gaan tussen mensen, maar dwingt tot introspectie, tot het besef dat mensen niet alleen *kúnnen* falen maar dat ook *mógen*.

Dat van ieder mens ‘het hart zijn redenen kan hebben die de rede niet kent’ (Blaise Pascal), dat menselijke omgang begint met oneindige *eerbiedigheid* voor dat hart van mensen en wat hen kan bewegen.

Ook Paulus horen we dat zeggen tegen de Korintiërs, dat je een mens eigenlijk nooit helemaal kunt doorgronden en ook dát moet eerbiedigen. Doorgronden dat geen mens te doorgronden is, dat is de eerbied die 'leven vanuit de Geest van God' je kan meegeven.

Die regels uit de brief die we lazen, zijn één groot pleidooi voor het - simpel gezegd - *rekening houden* met een ander. Rekening ermee houden dat anderen niet per se zo zijn als jij *denkt* dat ze zijn of zoals jij *vindt* dat ze *moeten* zijn. Dat is trouwens ook binnen elke relatie al heel heilzaam om te bedenken.

We leven niet vanuit de geest van *deze wereld*, van wat we al kennen en vinden, en wat om ons heen *common sense* is. Nee, zegt Paulus, we hebben de Geest die van *God* komt. En als je dát werkelijk gelooft, dan houd je eens even je mond, je verstilt en schort je oordelen op.

Dat een ander anders is dan jij - zoals GóD heel anders is dan de mens - dát kun je dan gaan ontdekken. Het is het eerbiedige geheim van respect voor de ander in elke relatie: die tussen mensen onderling én die tussen de mens en God.

Dát is ook het venster waardoor Jezus telkens naar de mensen kijkt. Het is de Jezus die zoals we net hoorden de stenengooiers tot zelfinzicht kan bewegen, om een keiharde veroordeling van een vrouw te voorkomen - het is *deze* Jezus die we hier op zijn beurt de Tora horen citeren: 'Pleeg geen echtbreuk'.

Dat zegt hij dus niet om de mensheid of de kerk iets in handen te geven om mensen alsnog te veroordelen.

Zulke uitspraken zijn niet als een *eed* die we moeten afleggen en waaraan we ons op straffe van 'steniging' (of welke *straf* dan ook) moeten houden. Ja, zegt Jezus, als je een eed aflegt, houd je er dan ook aan, daar *is* een eed voor.

Maar hij bevrijdt ons ook meteen van al dat hoogdravende dat zich als verstikkend tégen ons kan gaan keren, door te zeggen: beter dat je helemaal niet zweert.

Verklaar je beloften niet 'heilig', daar kun je alleen maar over struikelen, jezelf en anderen pijn mee doen.

Maar ja, zult u misschien denken, iets als een huwelijk *is* toch 'heilig'? En de beloften bijna als een eed? Ik citeer dan altijd graag de schrijver Reve, die in de jaren zestig tegen het echtscheidingsverbod in de Rooms-Katholieke Kerk pleitte met de uitspraak: 'juist *omwille* van de heiligheid van het huwelijk, moet het te ontbinden zijn.' Dat getuigt precies van de eerbied voor wie mensen zijn, voor de fouten die ze kunnen maken en de vergissingen die ze kunnen begaan - die we nooit met "de brandstapel" tegemoet kunnen treden. Dan zou het (huwelijks) verbónd geen liefdesbánd maar een knellend verbánd zijn.

Het gaat in de Bijbel om *trouw* en *betrouwbaarheid*. Dat we er voor elkaar zijn - als hulp en tegenover, zoals Genesis 2 zegt - en dat we van elkaar op aan kunnen. 'Hulp en tegenover': je staat náást elkaar, je staat áchter de ander om hem of haar te steunen - dan ben je een hulp.

En je staat tegenóver elkaar - niet in de zin van 'tegenstánders', maar in de zin van 'je valt niet met elkaar samen', je bent niet elkaars verlengstuk, elkaars bezit of projectie. Het gaat om respect. Om eerbied voor het anders-zijn van de ander. Hulp en tegenover uit *liefde*.

Dat is 'trouw', tussen mensen onderling en tussen God en zijn volk. De profeten vergelijken vaak de band tussen God en zijn volk als tussen twee gehuwden, om dan te concluderen, dat het geen best huwelijk is: dat het volk - dat zijn mensen - het met andere goden houden. Dat ze het recht verdraaien, arme en vreemdeling, weduwe en wees niet helpen, kortom: met de trouw en de betrouwbaarheid die er van de één naar de ander en van de ander naar de één zou moeten bestaan, is het slecht gesteld.

Ook in dat- veel *bredere* - kader moet je wat in de Tora staat én wat Jezus nog aanscherpt verstaan.

Tenslotte móét u weten en bedenken tegen welke achtergrond je 'het huwelijk' in de Bijbelse tijd én dus ook deze uitspraken moet verstaan.

De mannen waren oppermachtig. Hun vrouw was hun bezit. Niet dat ze nooit van hun vrouwen ook *gehouden* zullen hebben, maar het kader was die van een bezitsverhouding, een machtssituatie. Heel anders dan nu bij ons.

Vanuit die macht kon zo'n man denken: 'Ach ja, ze kookt de laatste tijd niet meer zo smaakvol en ze wordt ook wel wat oud', en dan kon hij haar met al zijn macht naar believen als een ding weer 'wegdoen'. En dan was ze nergens meer, ze was een 'schande' geworden in een onmogelijke sociale positie.

'Pleeg geen echtbreuk' - door de Tora tegen precies zulke mannen gezegd, snijdt hen *daarin* de pas af. 'Ja, maar, Mozes heeft in de Tora toch wel de mogelijkheid geboden om van haar af te komen door middel van een scheidingsbrief?' Ja, dat weet Jezus ook.

Maar, zegt hij, dat *blijft* echtbreuk, d.w.z. ook *dán* maak je iets kapot. Let wel: dat gaat niét over ónze tijd of je wel mag scheiden of niet, het gaat in Jezus' tijd om wat je als man, als de machtige partij in het leven van een vrouw kapotbreekt. Je breekt niet enkel een relatie op, je breekt een méns af.

Hij vraagt die mannen dus - notabene in die tijd - om hun vrouwen voor volwaardig aan te zien. Om hun zoveel eerbied te bewijzen dat ze niet als een 'ding' op straat belanden. *Hoe* zegt hij er niet bij - het is géén huwelijks counseling die hij hier verleent - maar hij deed, in dié tijd en omstandigheden - dit appèl.

Maar - denkt u - in onze tijd is dat anders geworden, en er zijn wél goede regelingen zodat een vrouw niet meer in een onmogelijke sociale positie komt, dus wat heeft dit alles ons dan te zeggen? "Geldt" dat nog steeds?

Wat er voor mijn gevoel met kop en schouders bovenuit steekt is: dat je *meer dan het gewone* doet om in je relaties trouw en betrouwbaar te zijn, in ál je relaties. Dat je met heel je hart en ziel de ander als ander eerbiedigt, hulp bent én tegenover. Dat je het mens-zijn van de ander in je eigen mens-zijn herkent. Dat je *ziét* wat mensen uitéén kan drijven en dat je trouw kunt zijn aan falen voorbij. En dat bij een onvermijdelijke breuk *liefde* ieder van ons heelt.

Moge het zo zijn - Amen.